

Eigennamen en neurolinguïstiek

1. Inleiding

Sinds ongeveer een halve eeuw hebben taalkundigen graag gebruik gemaakt van psycholinguïstische experimenten om hun linguïstische theorieën te staven of andermans constructies te ontzenuwen. Op dezelfde wijze zijn thans linguïsten wel eens uit op het testen van bepaalde stellingen op basis van neurolinguïstisch onderzoek.(*)

Wat eigennamen betreft hebben naamkundigen en taalfilosofen er nog nauwelijks over gedacht om hun licht op te steken bij psycholinguïsten, laat staan bij neurolinguïsten. Deze specialisten zelf hebben zich de laatste tijd het lot van eigennamen aangetrokken omdat ze voor hen een interessant studie-object zijn geworden. Zoals SEMENZA (1997:116) betoogt, laat het begrijpen van verschillen in cognitieve verwerking tussen soort- en eigennamen toe een tot op heden ongeëvenaard inzicht te krijgen in het functioneren van het semantisch systeem in het algemeen in ons brein. Eigennamen zijn belangrijk, zegt hij, niet alleen om sociale redenen of omdat ze een speciaal geval in de betekenisleer vormen, maar ook omdat door de cognitieve verwerking ervan te vergelijken met die van soortnamen, een betere kijk verkregen kan worden op het naamoproepingsproces in de hersenen. De neurolinguïsten in kwestie vergelijken bovendien de resultaten van hun experimenten met wat filosofen en taalkundigen over het verwijzen en het eventuele betekenen van eigennamenponeren.

Onder 'eigennamen' versta ik hier woorden als *Leuven* in de identificerende functie zoals we die aantreffen in (1). Het woord *Leuven* in een naamwoordgroep als *een ander Leuven* in (2) blijf ik zien als een soortnaam afgeleid van een eigennaam⁽¹⁾, vgl.

(*) Ik wens de redactie van *Naamkunde*, alsook Dr. Doreen Gerritzen, te danken voor hun op- en aanmerkingen.

(1) Zie ook VAN LANGENDONCK (1999a; 1999b). COSERIU (1955/ 1989) en WILLEMS (1995; 1996) leggen op het bedoelde onderscheid sterk de nadruk maar interpreteren het enigszins anders. Vergelijk ook LEYS (1965) met LEYS (1985).

- (1) Leuven is een mooi stadje geworden.
- (2) Ken jij nog een ander Leuven?

De secundaire status van deze soortnamen afgeleid uit eigennamen blijkt uit het feit dat ze bepaalde parafrases kunnen krijgen, bv.

- (3) *een ander Leuven* = 'een andere stad met de naam *Leuven*' (vgl. noot 3)

In de nu volgende taal filosofische en linguïstische beschouwingen zal het alleen gaan over 'echte' eigennamen zoals in (1), tenzij het anders aangeduid staat.

2. Taal filosofische theorieën over eigennamen

De meest belangwekkende inzichten over de semantische en referentiële status van eigennamen komen m.i. uit de taal filosofie.⁽²⁾ In elk geval zijn de eerste 'moderne' stellingen neergeschreven door de negentiende-eeuwse filosofen John Stuart Mill en Gottlob Frege. Voor het eerst werden hier belangrijke onderscheidingen systematisch toegepast op eigennamen. MILL (1843) stelde dat eigennamen geen connotatie (betekenis, intensie) hebben maar slechts denotatie (verwijzing, extensie). FREGE (1892) daarentegen leek aan eigennamen naast een 'Bedeutung' (= 'verwijzing' bij Frege !) ook een 'Sinn' toe te kennen. Eigennamen verwijzen natuurlijk naar iets in de wereld, maar zijn ook ergens 'zinnvol', vond hij. De juiste interpretatie van deze pioniersliteratuur heeft al veel stof doen opwaaien. Het is echter niet mijn bedoeling om daar in het korte bestek van dit artikel op in te gaan (zie evenwel Van Langendonck, in voorbereiding). Ik zal me hier vooral beperken tot een uiteenzetting en evaluatie van het werk van twee Amerikaanse filosofen: John Searle en Saul Kripke, niet alleen omdat ze be-

(2) VAN OSTA (1993:16-21) heeft het zelfs over de zgn. referentiemanie van sommige linguïsten en naamkundigen die zich te zeer op sleptouw laten nemen door filosofen. Voorzover kritische zin ontbreekt bij deze niet-filosofen, heeft Van Osta uiteraard gelijk, maar deze auteur lijkt dan weer naar het andere uiterste over te hellen. Tenslotte is het zo dat refereren het primaire doel is van eigennamen (zoals in zin 1) : *Leuven is een mooi stadje geworden*. Is de subjectpositie niet de prototypische plaats voor een eigennaam ?

langrijk zijn als taalfilosofen maar ook omdat het hun thesissen zijn die in de neurolingüistische literatuur getest worden.

2.1. Searle

SEARLE (1969:162-174) verfijnt de ideeën van Mill, Frege, Russell en Wittgenstein. Vooreerst erkent hij dat eigennamen geen definitieve (identificerende) descripties zijn, ook niet zgn. ‘verkorte beschrijvingen’. Je kan er dus ook geen definities aan vastknopen zoals aan soortnamen (bv. *stoel* = ‘zitmeubel met vier poten’ o.i.d.). Je kan dus wel de zinvolle vraag stellen : “Wat wordt onder het woord *stoel* verstaan?”, maar het is zinloos te vragen naar de betekenis van een eigenaam, zoals bv. in de uiting : “Wat wordt onder de naam *Leuven* verstaan?” of “Wat betekent *Leuven*?” (zie ook ULLMANN 1962). Synchronisch (in het nu) heeft een eigenaam inderdaad geen lexicale betekenis zoals een soortnaam die heeft. De *etymologische* lexicale betekenis heeft per definitie betrekking op het historisch stadium waarin de naam nog een appellatief of een ander woord was. (*Leuven* betekende aldus aanvankelijk : ‘plaats aan de Lovanabeek’). Toch kan deze etymologische betekenis nog doorzichtig zijn en daardoor betekenisassociaties oproepen (vgl. ZABROCKI 1961:791). Zo bv. doet de naam *Vuurland* denken aan *vuur* en *land* zonder dat deze betekenselementen een lexicale betekenis vormen. Voorts kunnen ook beschrijvingen in onze geest opkomen die in feite eigenschappen van de referent (de naamdrager) zijn. Je kunt bv. van de stad Leuven zelf zeggen dat ze ‘de hoofdplaats van Vlaams-Brabant’ is, en dat kun je dan een identificerende definitieve descriptie noemen. Was deze echter de betekenis van de naam *Leuven*, dan zou de ‘betekenis’ ervan veranderen telkens als er iets in de naamdrager zelf veranderde, een conclusie die niemand graag zal trekken.

Aan de andere kant stelt Searle toch dat namen ‘op een losse manier’ verbonden zijn met kenmerken van het object waar ze naar verwijzen. Dit moet als volgt begrepen worden. Namen fungeren niet als beschrijvingen maar als kapstukken waaraan beschrijvingen worden opgehangen. Namen kunnen dus wel gedefinieerd worden als bundelaars van beschrijvingen, waarvan niet elke beschrijving afzonderlijk waar hoeft te zijn, maar tenminste dan toch één waar moet zijn. Het is dus noodzakelijk waar dat bv. Aristoteles de logische som van de

eigenschappen heeft die in de regel aan hem worden toegeschreven (SEARLE 1969:173). Het zou bv. noodzakelijk waar kunnen zijn dat Aristoteles de leerling van Plato was. De rest hoeft niet waar te zijn. Opgemerkt moet worden dat dit wel ingenieus lijkt maar dat het eigenaardig is dat we niet weten welke beschrijving nu eigenlijk in tel is. Hoe kunnen we dan echt zeker zijn dat ook maar één van die eigenschappen waar is ?

De bundel van beschrijvingen, maar niet zomaar een willekeurige beschrijving op zichzelf, acht Searle dus analytisch (noodzakelijk) waar. Toch haalt hij op p. 167 een welbepaalde eigenschap aan (zij het geen definitieve descriptie) die wel op zichzelf analytisch waar is. Met elke eigenaam is een of ander algemeen concept vast verbonden :

de Everest is een berg
de Mississippi is een rivier
de Gaulle is een persoon

Iets wat niet een berg is, kan niet de Everest zijn, enz. Immers, om de continuïteit van het verwijzen veilig te stellen, hebben we een identiteitscriterium nodig, en het algemene begrip verbonden met de naam verschaft dit criterium. De Gaulle zou niet in wat dan ook kunnen veranderen, bv. een priemgetal, en toch nog de Gaulle blijven. Derhalve is tenminste één algemeen begrip analytisch verbonden met de naam *de Gaulle*, nl. 'persoon'.

We kunnen dus aan eigennamen toch niet alle betekenis ontzeggen. Is het bv. mogelijk geslaagd te verwijzen naar Leuven als je niet weet dat dit een stad is, of naar Clinton als je niet weet dat hij een man is ? Je zou bv. ook bezwaarlijk kunnen begrijpen wat de uiting *De Nijl is prachtig maar vervuild* betekent als je niet bekend is dat de Nijl een rivier is (zie reeds GEACH 1957, sectie 16; ZIFF 1960; VAN LANGENDONCK 1968; 1987:29; 1997a&b; KURYLOWICZ 1980). Ergens worden noties als 'stad', 'man', 'rivier' enz. als vooronderstelde begrippen gehanteerd : we moeten weten over welke categorie in de werkelijkheid het gaat. Ik zou hier dus willen spreken van 'categoriale presupposities'. Er wordt immers voorondersteld dat de naam ad hoc aan een individu is toegekend, maar dat individu moet dan noodzakelijkerwijs behoren tot een bepaalde categorie, zoals man, vrouw, land, stad, rivier, berg, enz.

2.2. Kripke en Donnellan

Kripke en Donnellan grijpen terug naar de bekende ideeën van Mill en zetten zich dus af tegen descriptie-theorieën als die van Frege, Russell en Searle. Zo zou een naam als *Richard Nixon* alleen maar verwijzen naar de bekende naamdrager en op zich geen andere informatie verstrekken. Dit impliceert natuurlijk dat eigennamen geen betekenis dragen. Nu ging zelfs Searle akkoord met de gedachte dat eigennamen geen lexicale betekenis vertonen op de manier van soortnamen. Hij stelde echter wel dat een bundel van beschrijvingen toch analytisch waar zou zijn. KRIPKE (1972) en DONNELLAN (1972) gaan ook hiertegen in en stellen dat voor een geslaagde verwijzing met eigennamen de hulp van welke beschrijving dan ook gemist kan worden. Zo bv. hoef je niet te weten dat Clinton president van de VSA was in 1997 om zinnig over hem te spreken (wat niet inhoudt dat de uitspraken waar moeten zijn). DONNELLAN (1972:364) vraagt zich af of het echt nodig is dat de naamgebruiker in staat is datgene te identificeren via een beschrijving (of zelfs door wijzen) waaraan de naam refereert. Anderzijds sluit dit niet uit dat wijzen en/of beschrijven een rol gespeeld kan hebben bij de oorspronkelijke naamgevingsdaad.

In Kripke's bekende werk worden twee nieuwe belangrijke begrippen geïntroduceerd : de vaste verwijzer (rigid designator) en de causale verwijzingsketen (causal chain of reference).

i) De vaste verwijzer.

Kripke's notie 'vaste verwijzer' is uitvoerig besproken door filosofen. Linguïsten en naamkundigen hebben het begrip nogal eens kritiekloos overgenomen, zoals VAN OSTA's (1993:16-21) betoog duidelijk maakt. Volgens KRIPKE (1972:269) is een eigennaam een vaste verwijzer doordat hij in elke mogelijke wereld (situatie, context) hetzelfde object aanduidt. Zo bijvoorbeeld verwijzen we met een naam als *Nixon* op een vaste wijze : we duiden ermee in welke context dan ook dezelfde persoon aan, zodat we kunnen stellen : niemand anders dan Nixon had Nixon kunnen zijn (p. 270), maar het had gekund dat Nixon geen president was. Het is een noodzakelijke waarheid dat Nixon Nixon is, maar niet dat hij president van de VSA was, zelfs niet dat hij Nixon heette.

ii) De causale verwijzingstheorie.

De causale verwijzingstheorie moet de vraag beantwoorden op welke wijze wij met eigennamen verwijzen als dit niet gebeurt met behulp van beschrijvingen. Volgens KRIPKE (1972:298-302) zijn eigennamen met hun referenten verbonden via een causale keten van verwijzingen die teruggaat tot een initiële naamgevingsact waarbij de verwijzing wordt vastgelegd door wijzen en/of beschrijven. Zodra een naam aan een entiteit is toegekend, verwijzen we met deze naam niet langer via beschrijvingen. Stel bv. dat de ouders van Aristoteles hem die naam gaven, dan zullen ze hem aan anderen gemeld hebben; dezen zullen hem op hun beurt doorgegeven hebben enz. De aanvankelijke naamgevingsdaad en de navolgende handelingen waarin de naam is doorgegeven, maken hem tot een vaste verwijzer.

KRIPKE (1972:768-769) geeft toe dat in deze verwijzingsketen de zaken wel eens mislopen. Zo duidde de naam *Madagascar* oorspronkelijk een deel van het Afrikaanse continent aan. Hij kwam in gebruik als de naam van het eiland door een misverstand van Marco Polo. Eigenlijk had dus een soort verwijzingsverschuiving plaats (EVANS 1985:10-11) die leidde tot een nieuwe sociale praktijk. Zo blijkt dus dat de theorie van de causale keten sterk steunt op de sociale dimensie van het gebruik van namen.

DONNELLAN (1974:3) spreekt liever van de theorie van de historische verklaring omdat er geen echte causaliteit mee gemoeid is (zie ook SCHWARZ 1979:2,141).

Tegen de noties ‘vaste verwijzer’ en ‘causale verwijzingsketen’ zijn wel wat opwerpingen te maken.

Speciaal met de notie *rigid designator* moeten kritische linguïsten moeilijkheden ondervinden. Deze notie lijkt met name niet bij machte te onderscheiden tussen eigennamen, soortnamen en pronomina. Inderdaad blijken alle drie deze basisklassen te kunnen fungeren als ‘vaste verwijzers’.⁽³⁾ In voetnoot merkt Kripke (1972: 345, noot 16) op

(3) Zie ook VAN OSTA (1993: p. 17, noot 39; p. 20). Verder wijst VAN OSTA (1993: 19) terecht op het ongelukkige van de term ‘vaste verwijzer’ als vertaling van ‘rigid designator’. KRIPKE (1972:309) onderscheidt immers tussen enerzijds *designate* en *denote* en anderzijds *refer*. In linguïstische termen zou ik het zo

dat demonstratieven en zelfs vrije variabelen (te vergelijken bij voornaamwoorden als *hij, zij, het*) kunnen fungeren als vaste denotators (cf. 'dit hier had alleen dit hier kunnen zijn'). Ook namen van natuurlijke soorten, d.i. stofnamen zoals *goud* of telbare soortnamen zoals *kat*, lijken zich te gedragen als vaste denotators : termen voor natuurlijke soorten staan veel dichter bij eigennamen dan gemeenlijk wordt aangenomen (KRIPKE 1972:322; 328-330). Een object kan immers alleen maar goud zijn als en enkel als het behoort tot het element met het atoomnummer 79. Wat demonstratieven aangaat, moet de linguïst m.i. opwerpen dat Kripke niet onderscheidt tussen 'langue' en 'parole' (taalsysteem en taalgebruik). Als aanwijzende voornaamwoorden vast verwijzen, dan kunnen ze dat enkel op het vlak van de parole, niet op langue-vlak. Het is juist typisch voor voornaamwoorden dat ze niet in elke context naar hetzelfde verwijzen. Daarentegen kunnen we wel stellen dat eigennamen zowel op langue- als op parole-vlak vast verwijzen. Wat bij Kripke ontbreekt, is een onderscheid tussen eigennamen en voornaamwoorden op het vlak van het taalsysteem. Dat wordt niet aangereikt door de notie vaste denotator. Wat natuurlijke soorten betreft, is het voor de linguïst onaanvaardbaar dat ze op dezelfde manier vast zouden refereren als eigennamen. Als soortnamen hebben woorden voor natuurlijke soorten zoals *goud, water, vis* enz. naast een verwijzende functie (extensie) ook een betekenis (intensie). Kennelijk wordt hier niet zozeer gedacht aan een vaste extensie als wel aan een vaste intensie; bv. *water* = *H₂O*, over welk staal het ook

stellen : op het vlak van de langue is er denotatie, op dat van de parole is er referentie of verwijzing. Met Van Osta kunnen we dus eigenlijk beter spreken van een 'vaste denotator'. Ik vind het overigens niet nodig het laatste concept zonder meer te verwerpen. Als ook in een zin als *Piet is een echte eigennaam*, het element *Piet* op een vaste wijze de naam *Piet* zelf denoteert (VAN OSTA 1993:21), waarom zouden we het begrip 'vaste denotator' dan niet mogen gebruiken om eigennamen (zij het niet exhaustief !) te karakteriseren ? In de aanspreking *Piet, kom 's hier!* is er eveneens denotatie (van de persoon dan wel) maar wel geen referentie : je verwijst in dit stukje discourse niet, maar spreekt Piet aan. Op Van Osta's definitie van eigennamen in termen van *heten* kan hier niet worden ingegaan. Maar zie WILLEMS (1995) en VAN OSTA's (1995) repliek daarop.

gaat⁽⁴⁾. Men kan eigennamen dus bezwaarlijk exhaustief karakteriseren aan de hand van de notie 'rigid designator'. We blijven nood hebben aan een definiërend onderscheid tussen eigennaam en soortnaam.

Een soortgelijke opmerking treft SCHWARZ' (1979:175) bewering dat eigennamen naar alle waarschijnlijkheid indexicale (wijzende) elementen zijn. Dit is allicht waar, maar onderscheidt eigennamen alweer niet van pronomina of andere nomina.

Hoewel Kripke en Donnellan identificerende beschrijvingen afwijzen als middel om een referent van een eigennaam terug te vinden, zijn ze geen van beiden resoluut tegen de idee van wat ik categoriale presuppositie noem. In een lange voetnoot heeft KRIPKE (1972:351-352, noot 58) het over wat Peter GEACH (1957:sectie 16) - allicht als eerste - zegt aangaande 'sortal properties'. Om een kennismaking met of een verwijzing naar bv. Nixon vlot te laten verlopen is het nuttig te weten dat het over een *man* gaat. Kripke is zelf echter niet geneigd om deze eigenschap als een betekenselement van de naam te beschouwen, maar spreekt zich niet ten gronde uit. DONNELLAN (1972:367) kan zich echter wel verenigen met de gedachte dat het misschien *noodzakelijk* is om voor een verwijzing met de naam *Aristoteles* o.m. te weten dat het om een persoon gaat. Overigens speelt in het voorbeeld 'Tom is a nice man', waarmee hij een betoog opbouwt om de noodzaak van identificerende beschrijvingen af te wijzen (DONNELLAN 1972:364), de eigenschap *man* impliciet wel degelijk een rol. Zonder deze indicatie zou de verwijzing immers de mist in gaan.

3. Linguïstisch statuut van de eigennaam

De bovenstaande taal filosofische beschouwingen en de reflectie daarop leiden tot volgende stellingen en conclusies aangaande het semantisch statuut van de eigennaam.

(4) Naast deze wetenschappelijke definitie is er uiteraard ook nog een meer experimentiële definitie van termen als *water*, zoals die in woordenboeken te vinden is.

3.1. Eigennamen hebben geen geasserteerde maar wel zekere gepresupponeerde betekenissen

Het klassieke handboek van LYONS (1977:198) stelt : “it is widely, though not universally, accepted that proper names do not have sense”. Inderdaad hebben geen van de behandelde taalfilosofen, zelfs Searle niet, geponeerd dat eigennamen lexicale betekenis vertonen zoals soortnamen dat doen. Zoals boven reeds betoogd, kan ik niet vragen naar de ‘betekenis’ van een eigennaam (tenzij de historisch-etymologische), maar wel naar die van een soortnaam. Op grond van de betekenis van het woord *stad* kan ik deduceren dat ik in een stad aankom als ik Leuven binnen rijd, maar ik kan niet op grond van de ‘betekenis’ van de naam *Leuven* afleiden dat ik op die plaats ben, want die betekenis is er eenvoudigweg niet. Om te weten dat ik in Leuven ben, zal buitentalige kennis vereist zijn, d.i. kennis van de naamdrager, dus in dit geval van de stad Leuven zelf. Daarentegen hangt de vraag of iets een ‘stad’ op zich is, af van de betekenissenmerken van dat iets. Het woord *stad* kan daardoor in principe naar een oneindig aantal plaatsen verwijzen, als de definitie maar van toepassing is.⁽⁵⁾ Bij eigennamen is dat niet zo : de verwijzing gebeurt daar *ad hoc*; er is geen definitie of betekenis die naar een referent leidt. Zoals HUSSERL (1913/1984, deel I, kap. I : §12) reeds stelt (cf. ook COSERIU 1955/1989:227-228; WILLEMS 1995:174; 1996), hoeft een eigennaam niet eens uniek te zijn⁽⁶⁾.

-
- (5) Er is anderzijds nog een administratieve betekenis van de term *stad* : wat een stad is, wordt door de officiële instanties vastgelegd, alhoewel daarbij gekeken wordt naar de algemene kenmerken van steden. Het onderscheid doet denken aan de technische vs. de gewone lezing van de term *water* hierboven.
- (6) Husserl ziet bij eigennamen een één-op-één-correspondentie tussen extensie (denotatie) en intensie (betekenis). Het zo voorstellen houdt in dat er toch ergens een betekenis is, maar waarop die dan slaat is voor mij niet duidelijk tenzij men Searle’s bundeltheorie erbij betreft, maar die blijkt niet plausibel. Het is dan ook niet evident hoe WILLEMS’ (1995:174) toelichting bij Husserl “dat het betekenen en verwijzen van de EN (= eigennaam, WV) categoriaal samenvallen” begrepen moet worden. In elk geval blijkt bij die samenval enkel nog de extensie overeind te blijven en een rol te spelen. Bij pronomina als *ik, jij, hij, die, dat*, enz. is een intensie à la Searle en dus een samenval wel helemaal uitgesloten. Waarom zouden die dan bij eigennamen wel nodig zijn? Daarmee is niet gezegd dat we eigennamen en voornaamwoorden toch maar over één kam moeten scheren. De manier van verwijzen is al heel anders (VAN

De naam *Jan* kan dus meerdere malen op dezelfde *ad hoc*-wijze aan een persoon of zelfs een dier of object worden toegekend in afzonderlijke naamgevingshandelingen (Kripke's 'baptismal act'). We moeten hieraan toevoegen dat zodra in de propriale naamgevingsdaad de verwijzing is vastgelegd, die normalerwijze niet meer verandert. De eigenaam wordt dus een vaste denotator, en wel op het vlak van de langue.

Bij deze stellingname is nog niets gezegd over de tegenstelling tussen geasserteerde en gepresupponeerde betekenis. Mijn thesis luidt dat eigennamen wel zekere betekenissenmerken vertonen, maar dat het dan altijd over gepresupponeerde (vooronderstelde) betekenis gaat (zie ook VAN LANGENDONCK 1981). Als gezegd wordt dat eigennamen geen betekenis hebben, is dat m.i. te lezen als dat ze geen geasserteerde betekenis vertonen. Het onderscheid kunnen we als volgt toelichten.

Betekenis van welke aard dan ook, kan al dan niet voorondersteld zijn. Indien niet, dan is ze geasserteerd, genegeerd of eventueel in vraag gesteld. Met HORN (1996:305) kunnen we de notie presuppositie als volgt definiëren: "To presuppose something is to take it for granted in a way that contrasts with asserting it"; of nog: "A proposition is presupposed if and only if it is (treated as) non-controversially true in every world within the working context set". Een praktische test hierbij is de negatie: wat behouden blijft onder negatie, is gepresupponeerd, vgl.

(4) Het is niet zo dat Jan (een) bakker is.

(5) Het is niet zo dat Jan de bakker is.

In zowel (4) als (5) wordt door de negatie niet ontkend dat er een Jan is, ook niet dat hij een man is en evenmin dat bakkers mannen (of mensen) zijn. Dit alles wordt voorondersteld. In (5) wordt ook voorondersteld dat er een bepaalde bakker is; in (4) is dat niet het geval: dat er een bakker is, is in (4) dus geasserteerde betekenis; de rest is gepresupponeerd. Wat in een definiëte nominale constituent staat (bv. *de bakker*) is dus voorondersteld (zie ook VAN LANGENDONCK 1979).

LANGENDONCK 1990), en eigennamen bevatten bovendien een categoriale presuppositie (*man, vrouw, stad, rivier, enz.*) die voornaamwoorden missen. Zie verder beneden.

Aangezien eigennamen (althans zoals in (1) opgevat) per definitie definiert zijn, is hun inhoud voorondersteld.

Welke soort betekenissen kunnen in eigennamen gepresupponeerd voorkomen? Ik meen dat er op z'n minst een viertal zijn: categoriale, associatieve, emotieve en grammaticale.

A. Categoriale presupposities bij eigennamen en de formele uitdrukking daarvan.

Zoals boven reeds aangeduid, blijken eigennamen inherent, dus op langue-vlak, verbonden te zijn met een categoriale presuppositie zonder welke hun gebruik ondenkbaar is. Telkens als een eigennaam aan een referent wordt toegekend, wordt deze referent meteen gerekend tot een specifieke categorie van entiteiten. Aldus hebben we namen van mannelijke en vrouwelijke personen, honden, katten, landen, steden, rivieren, schepen, enz.⁽⁷⁾

Het is interessant te constateren dat deze categoriale betekenissen gelijkenis vertonen met zgn. basisniveau-termen, zoals opgevat door Eleanor Rosch. Een basisniveau-term wordt gesitueerd in het midden van een hiërarchie van een trits van termen. Laten we het bekende voorbeeld *dier* > *hond* > *beagle* nemen. Daarin is *dier* de algemene term; de middelterm *hond* is de basisterm, terwijl de onderste term *beagle* de meest specifieke is. *Hond* is dus de basisniveau-term in de hiërarchie *dier* > *hond* > *beagle*. De basisniveau-term wordt door kinderen het eerst verworven en is de meest frequente in het gebruik omdat hij vanuit een perceptueel en conceptueel oogpunt de meest toegankelijke categorie aangeeft.

Mijn stelling is nu dat de categoriale betekenissen van eigennamen in de regel afgeleid zijn van de overeenkomstige basisniveau-con-

(7) Hoewel aarzelend, stelt ook de psycholinguïst LEVELT (1989:196) - in navolging van CARROLL (1985) - dat elke eigennaam een conceptueel 'token' specificiteert; de conceptuele specificatie hoeft niet meer te zijn dan een wijzer naar het adres van het token in het geheugen. Voorbeelden van eigennamen zijn volgens hem *Mount Everest*, *Hans Brinker*, *World War II*. Het kan in zijn opvatting toch wel zijn dat een eigennaam niet zuiver referentieel is maar bijkomende intentionele kenmerken heeft. Het is bv. onwaarschijnlijk dat de Everest een oorlog is of Wereldoorlog II een berg. Er is gewoonlijk enige 'type'-informatie in het soort naam dat aan een 'token' gegeven wordt.

cepten (zie in die zin ook LA PALME REYES & MACNAMARA & REYES & ZOLFAGHARI 1993). Om dit te staven zal ik formele (morfosyntactische) argumenten aandragen.

In de regel kunnen eigennamen optreden als zgn. enge appositie (zie ook VAN LANGENDONCK 1997b), zoals bv. in :

de hond Fido, de gezusters Loveling, de familie Trappekens, de stad Gent, de rivier de Schelde, enz.

We kunnen daarbij de volgende generalisatie maken. Het woord dat in deze constructies geen lidwoord heeft, is een nomen in eigenaamsfunctie. Bovendien is deze eigenaam het tweede lid van de constructie. Het nomen met het bepaalde lidwoord is een soortnaam en een soort classifier die de basisniveau-betekenis van de naam aangeeft. In deze constructies verwijst de eigenaam typischerwijze naar hetzelfde als het appellatieve lid. Beide leden kunnen ook op zichzelf fungeren, vgl.

- (6)a. De stad (Gent) heeft sinds de Middeleeuwen aan belang ingeboet.
- b. Gent heeft sinds de Middeleeuwen aan belang ingeboet.

In gevallen als *het plan Cals, de regering Clinton*, is er echter geen coreferentie en resulteert weglating van het eerste lid in een uitspraak met verschillend waarheidsgehalte, vgl.

- (7)a. Het plan (Cals) stelde iedereen teleur.
- b. Cals stelde iedereen teleur.

Cals en *Clinton* verwijzen immers naar personen. Al kunnen we de woordgroepen *het plan Cals* en *de regering Clinton* met wat goede wil nog apposities noemen, ze vormen kennelijk een overgang naar formaties als *de Atlantische Oceaan, de Noordzee, het Alpengebergte*, enz. Hier vinden we een samenstelling waarin de classifier als deel van de naam optreedt (VAN LANGENDONCK 1998).

Voorts worden propriale subklassen vaak gekenmerkt door morfologische middelen zoals suffixen of andere functiewoorden. Aldus wordt de landnaam *Bulgarije* gekarakteriseerd door het achtervoegsel *-ije*, terwijl riviernamen voorafgegaan worden door het bepaald lidwoord, zoals in *de Schelde, de Maas*, enz.

Het ziet ernaar uit dat we met een continuum te maken hebben waarbij aan het ene eind de categoriale presuppositie bij de eigennaam aan een aparte constituent wordt uitgedrukt (appositie) en aan het andere eind deze vooronderstelling helemaal niet meer veruitwendigd wordt. Met name stelt de ongemarkeerde categorie van de persoonsnamen het meestal zonder speciaal morfeem voor de basisniveau-presuppositie. We kunnen hier ook argumenteren dat het propriaal lexeem zelf deze betekenis draagt. Zo worden de basisniveau-concepten man en vrouw uitgedrukt met (meestal) verschillende voornamen voor mannen en vrouwen, bv. *Jan* voor een man, *An* voor een vrouw. In maatschappijen zoals die van het oude Rome werd het verschil zo aangegeven dat mannen voornamen kregen (bv. *Marcus*, *Primus*) en vrouwen eenvoudigweg niet.

We mogen uit dit alles besluiten dat de categoriale betekenis van een eigennaam in de regel een basisniveau-concept aanduidt en dat dit uitgedrukt wordt door formele middelen die zich op een continuum bevinden van losse tot hechte formaties.

B. Associatieve betekenis.

De associatieve betekenis hoort tot het vlak van de parole. Er zijn ten minste twee soorten. De eerste komt overeen met de subjectieve of mogelijk intersubjectieve beschrijvingen die je kunt geven van de referent van een eigennaam (type : *Leuven is de hoofdplaats van Vlaams-Brabant*). Een tweede soort gaat over de connotaties die je kunt oproepen bij een naamsvorm (type : *Suske de Verver zal wel ooit een schilder geweest zijn*).

Zoals bekend, wordt van het soort associatie dat met de naamsvorm verbonden is in sommige culturen systematisch gebruik gemaakt. Ik denk hier o.m. aan het wenskarakter dat de Germanen in hun persoonsnamen legden, bv. *Bern-hard* 'sterk als een beer'. Het is evident dat deze associatieve betekenis een sociaal-psychologische functie heeft, maar anderzijds toch niet de status van lexicale betekenis haalt omdat het kenmerk 'beresterk' niet bedoeld is om de naamdrager (referent) te vinden, zoals dat wel het geval is met soortnamen. Zonder te weten dat een auto een vervoermiddel is op vier wielen enz. kan ik dit woord niet zinvol gebruiken. Dat de betekenis 'beresterk' niet op die

manier essentieel is voor het gebruik van de naam *Bern-hard* vloeit ook voort uit het feit dat vanaf ongeveer het jaar 1000 de connotaties bij de Germaanse persoonsnamen verdwenen zijn zonder dat dit het naamgebruik stoorde.

Ook bij de associaties die op de referent zelf slaan (bv. nog : *Napoleon* doet eventueel denken aan ‘de keizer van Frankrijk in 1811’, ‘de verliezer van Waterloo’, de echtgenoot van Joséphine’, enz.), moeten we stellen dat het hier niet gaat om de lexicale of woordbetekenis maar om min of meer subjectieve ideeën omtrent de naamdrager. Zo kan ik bv. ook bij *de bakker om de hoek* denken aan ‘die vader van zes kinderen’ of iets dergelijks. Met de woordbetekenis ‘man die bakt’ heeft dit niets uit te staan.

3. Psycho- en neurolinguïstische experimenten

De laatste paar decennia zijn verscheidene soorten psycholinguïstische experimenten m.b.t. het verwerken en terugvinden van eigennamen uitgevoerd (zie VALENTINE & BRENNEN & BRÉDART 1996; SEMENZA 1997:117-119). Ik vermeld er enkele.

De bekende *Baker-baker*-paradox is geobserveerd in taken die het leren van namen en beroepen behorend tot onbekende gezichten vereisen. Daarbij is herhaaldelijk vastgesteld dat een woord als *Baker* voorgesteld als een naam moeilijker te onthouden is dan hetzelfde woord (*baker*) voorgesteld als een beroep. De proefpersoon mist in het geval van de familienaam kennelijk de steun van een lexicale betekenis.

Niet alleen volgens de dagelijkse ervaring, maar ook volgens de meeste onderzoekers ondervinden oudere mensen stijgende moeilijkheden bij het zich herinneren van eigennamen. SEMENZA & NICHELLI & GAMBOZ (1996) toonden voor alle leeftijden een duidelijk betere prestatie voor soortnamen dan voor eigennamen aan. Boven de leeftijd van 70 jaar werd het verschil groter.

Deze psycholinguïstische experimenten, met name i.v.m. de grotere moeilijkheden die mensen met het terugvinden van eigennamen hebben, hangen blijkbaar samen met het feit dat het geheugen hier geen steun ondervindt van een geasserteerde lexicale betekenis zoals

die bij soortnamen wordt aangenomen. Aan de andere kant zal men onder ogen moeten zien dat de vaste verbondenheid van elke eigenaam met een basisniveau-betekenis (bv. *Leuven is een stad*) een hulp betekent voor het begrijpen en produceren van eigennamen. SEMENZA (1997:117) (en ook anderen) lijken dit gegeven ernstig te onderschatten.

Op het vlak van de neurolinguïstiek (of neuropsychologie) van nomina en met name eigennamen hebben vooral de laatste tien jaar een aantal systematische en gedetailleerde studies het licht gezien, voornamelijk in Italië, onder impuls van Carlo Semenza, maar ook in Duitsland, bij Ria De Bleser en Josef Bayer. Hersenbeschadiging (na ongeval, tumor of beroerte) kan, zoals bekend, naast andere ongemakken ook bepaalde spraak- en taalstoornissen veroorzaken. Bij agrammatisme bv. vervalt de afaticus in een soort telegramstijl zonder grammaticale elementen of functiewoorden, bv. *Man bijt hond*. Het omgekeerde doet zich voor bij anomie : o.m. functiewoorden kunnen wel teruggevonden worden, maar niet nomina (substantieven), zodat je fragmenten krijgt als : *het is niet omdat ik de...*(8) Niet zelden komt het voor dat de patiënt wel soortnamen maar geen eigennamen kan produceren. Het omgekeerde blijkt veel zeldzamer te zijn. Een stoornis bij eigennamen door een hersenletsel werd waarschijnlijk voor het eerst in 1683 waargenomen en beschreven door een zekere J.J. Wepfer uit Schaffhausen (LUZZATTI & WHITAKER 1996; SEMENZA 1997:120-121). De afaticus in kwestie was gedeeltelijk hersteld van een zeer ernstige hersenlesie, kon dus o.m. opnieuw taalmateriaal begrijpen, herhalen, lezen, schrijven en voorwerpen benoemen, maar eigennamen van plaatsen en personen niet even gauw terugvinden als gewoonlijk. Naar het einde toe van de twintigste eeuw zijn ernstiger gevallen van eigenaam-anomie beschreven en uiteraard ook met veel meer kennis van zaken.

In 1980 beschreven McKenna & Warrington het eerste geval waarbij alleen persoonsnamen aangetast waren. De stoornis was echter veel ingrijpender dan bij Wepfer's patiënt : personen benoemen op grond van foto's of van beschrijvingen bleek zonder meer uitgesloten,

(8) Deze wat eenvoudige voorstelling verdoezelt het feit dat de genoemde en andere afasieën haast zelden in hun zuivere vorm optreden.

alhoewel noch het begrijpen van dezelfde namen noch kennis omtrent de bedoelde personen problemen stelde.

3.1. Semenza en Zettin

De eerste uitgebreide studies zijn echter van de hand van SEMENZA & ZETTIN (1988; 1989). Meteen zijn dit ook de eerste moderne onderzoeken waarbij zowel plaats- als persoonsnamen als gestoord voorkomen. Andere namen, zoals van merken of industriële producten zijn niet onderzocht omdat de auteurs terecht opmerken dat die ambigu zijn. Bijvoorbeeld is *Coca-Cola* wel zeker een eigennaam, maar het woord wordt algemeen beschouwd en geleerd in de zin van een drankje met die naam, net als limonade. Het is bijgevolg niet uit te maken hoe iemand dit soort woorden in zijn semantisch systeem voorstelt: als eigennamen of als soortnamen⁽⁹⁾. In het algemeen bleek anderzijds wel dat de patiënt met merknamen dezelfde moeite had als met andere namen, wat kan samenhangen met het feit dat merknamen primair eigennamen zijn.

SEMANZA & ZETTIN (1988:714) rapporteren het volgende. De patiënt in deze eerste studie is een Italiaanse man met een academische opleiding en wordt daar PC genoemd. PC's klacht is dat hij behalve zijn eigen naam geen namen kan terugvinden. De tests tonen een haast absolute discrepantie tussen het intact benoemen van voorwerpen (met soortnamen) en het gestoorde benoemen van personen, steden, landen, bergen (met eigennamen). Verscheidene tests werden uitgevoerd. In het benoemen bij visuele confrontaties liet PC geen enkele moeilijkheid optekenen met niet-proprieale woorden. Met eigennamen waren zijn prestaties geheel verschillend. Geconfronteerd met foto's van beroemde personen was zijn score 0/20. Toch was hij in staat heel wat informatie te leveren, met name correcte details over de levens van de

(9) SEMENZA & ZETTIN (1988) stoten hier kennelijk op het probleem dat een lexem als *Coca-Cola* zowel appellatieve als proprieale functie kan hebben. In het geval van merknamen is het echter i.t.m. persoonsnamen minder duidelijk wat de primaire functie is. Toch zou ik spreken van een proprieaal lexem omdat de appellatieve functie afgeleid kan worden van de proprieale via metonymie: een coca-cola is immers een drankje van het merk Coca-Cola (en dit is op zijn beurt een merk van de firma Coca-Cola). Vgl. WILLEMS (1995:175).

personen (bv. eerste minister; eerste socialist met deze post in het land; heel beroemde dichter, vader van de Italiaanse literatuur, enz., p. 715). PC was evenmin in staat een geografische naam te vinden, zoals namen van welbekende steden, rivieren, landen en bergen. Andermaal kon hij een massa informatie verschaffen aangaande alle items, bv. 'grootste haven in Italië' (*Italië* was de enige landnaam die hij nog kon uiten, duidelijk omdat het zijn eigen land betrof). In de taak 'benoemen na beschrijving' (bv. wat is een vervoermiddel met twee wielen?) was PC's prestatie opnieuw bijzonder pover voor persoons- en plaatsnamen, maar foutloos voor andere nomina, die betrekking hadden op niet-levende voorwerpen, dieren, vruchten en groenten, lichaamsdelen, kleuren en abstracte entiteiten, hetzij op adjectieven, werkwoorden en sommige getallen. Het testen van het kortetermijngeheugen voor individuele namen leverde soortgelijke resultaten op. PC vergat zelfs tienmaal na elkaar de naam van de onderzoeker (p. 717).

Merkwaardig hoewel niet onverwacht was dat PC een duidelijke verbetering toonde toen hij gevraagd werd een aantal beroemde personen te benoemen uitgaande van een met hun naam homoniem appellatief, bv. 'Hoe heet de componist van Aida en Traviata? Zijn naam herinnert ons aan een kleur' (*Verdi* betekent 'groen'). Niettemin had hij in vier van de acht gevallen daarenboven een fonetisch zetje nodig: de eerste letter van de naam. Deze strategie vermocht echter niets bij de andere tests.

Het feit dat de naam *Verdi* doet denken aan *verde* 'groen' verantwoordt we als een connotatie of associatie op basis van de naamsvorm.

SEMENZA & ZETTIN (1988:718) besluiten dat hun neuropsychologische gegevens in harmonie zijn met KRIPKE's (1972) thesis dat eigennamen enkel verwijzen en geen beschrijving leveren en dus niet verbonden zijn met conceptuele netwerken.

3.2. Bayer

De afatische aandoening beschreven in BAYER (1991) versterkt de thesissen i.v.m. 'categoriale betekenis' en 'associatieve betekenis'. De patiënt in kwestie (HJ) is een nog jonge Duitse vrouw van "relatief eenvoudige afkomst", jarenlang gevolgd door Ria De Bleser en Josef

Bayer zelf. Zij lijdt aan de ernstige leesstoornis 'diepe dyslexie'. Dergelijke patiënten kunnen het geschrevene uitsluitend via een semantische route waarnemen en niet door middel van grafeem-foneem-omzetting. Deze handicap leidt o.m. tot een drietal gedragingen. Ten eerste gebruiken de patiënten regelmatig zgn. semantische paralexieën, d.i. bijna-synoniemen voor inz. concrete woorden (bv. *hamer* i.p.v. *bijl*); ten tweede kunnen nonwoorden zoals *funst* en *konger* helemaal niet gelezen worden; ten derde worden woorden met een abstracte betekenis (*liefde*, *afgunst*...) evenals functiewoorden (lidwoord, voorzetsel enz.) veel slechter geïdentificeerd dan lexemen met een concrete betekenis.

Uit BAYER's (1991) experiment vermeld ik volgende resultaten. Soortnamen geven aanleiding tot paralexieën als *Hammer* 'hamer' voor *Beil* 'bijl', *Boden* 'bodem' voor *Grund* 'grond', *Stahl* 'staal' voor *Eisen* 'ijzer', enz. Dit houdt in dat HJ het woord visueel analyseert en na dit verwerkingsstadium onmiddellijk naar haar semantisch lexicon grijpt. Voor woorden waarop ze juist reageert of waarvoor ze een semantische paralexie gebruikt of een nauwkeurige omschrijving, blijkt zij een semantisch adres te hebben gevonden. Maar HJ heeft helemaal geen toegang tot een grafemische analyse, interpreteert dus woorden en morfemen van haar taal holistisch (zoals Chinese karakters), en kan bijgevolg haar reactie fonologisch niet in overeenstemming brengen met de grafemische structuur. Vandaar dat zij niet zelden haar toevlucht moet nemen tot de genoemde semantische paralexieën (30%). Dat gebeurt zelfs vaak bij derivationele morfemen. Zo wordt het diminutiefsuffix semantisch geïdentificeerd, bv. *Tür-chen* 'deurtje' > *kleine Tür* 'kleine deur'. Aangezien enkel een semantische route voorhanden is, wordt een mogelijke reactie een kwestie van definitie. Duidelijk beschrijfbaar referenten en eigenschappen kunnen makkelijker met corresponderende woordvormen verbonden worden of geparafraseerd dan abstracta. Bij functiewoorden wordt de taak nog moeilijker omdat parafseren hier nog minder voor de hand ligt. Het ontbreken van een grafemische ontleding maakt dan ook het lezen van zulke woorden nagenoeg ondoenbaar.

We kunnen ons nu afvragen wat voor problemen HJ ondervindt wanneer ze eigennamen moet lezen. Die kan HJ principieel niet hardop

lezen, noch voornamen, noch stadsnamen, noch achternamen van beroemde personen, enz. Semantische paralexieën worden hier nagenoeg niet gehanteerd. Bijzonder frappant zijn de gevallen zonder antwoord. Anderzijds beseft HJ dat het bv. om een voornaam gaat en van welk geslacht de naamdrager is. Een uitspreekbare output kan evenwel haast nooit verkregen worden. Nochtans zijn er volgens BAYER (1991:58) theoretisch twee mogelijkheden. Vooreerst zou ze voor namen waarvan de drager welbekend is, een beschrijving (à la Searle) kunnen geven van de persoon, maar dit gebeurt niet. Ten tweede zou ze de strategie van de paradigmatische verwisseling kunnen toepassen zoals bij soortnamen (cf. *hamer - bijl*). Bij de eigennamen komt dit echter uiterst zelden voor. Het genus van de naam is kennelijk niet specifiek genoeg om productief tot paralexieën te leiden.

Om uit te zoeken of bekendheid met de referent relevant is, wordt de patiënt geconfronteerd met 90 namen (voor- en familienamen) van goedbekende persoonlijkheden. Een derde van de achternamen is homograaf met een soortnaam, bv. *Helmut Kohl* (kool), *Franz-Josef Strauss* (struisvogel), *Romy Schneider* (kleermaker). Dit experiment brengt aan het licht dat heel wat achternamen alleen gelezen kunnen worden omdat ze hetzelfde geschreven worden als een of andere soortnaam. Zo wordt *Schneider* wel correct gelezen vanwege de homografie met de soortnaam en ondanks de onbekendheid van HJ met de actrice. Typischerwijze haalt zij er ook woorddelen uit met een soortnaambetekenis, bv. *Kopf* in *Kurt Biedenkopf*, en *Taxi* in *Johannes von Thurn und Taxis*.

Bij het lezen van Duitse stadsnamen en van landnamen deelt de afatica alleen spontaan mee of het om een stad of een land gaat, althans wanneer ze niet tot de fonetische vorm doordringt; en dit is zelden het geval.

BAYER (1991:59) besluit uit dit alles dat ook op deze patiënt veeleer Kripke's dan Searle's theorie van toepassing is. In het geval van eigennamen blijkt immers het semantisch systeem leeg te zijn behalve dat toch kenmerken zoals 'mannelijk', 'vrouwelijk', 'stad' en 'land' worden aangegeven. Terecht stelt BAYER (1991:64) dan ook dat de eigenaamtheorie in haar argumentatie voortaan rekening te houden heeft met een notie als 'minimale lexicale categorie', bv. persoons-,

stads-, landnaam enz. Of zoals boven gesteld: aan eigennamen is een categoriale presuppositionele betekenis inherent. In het licht van de bovenstaande uiteenzetting over Searle moeten we wel aantekenen dat deze filosoof ten dele onrecht wordt aangedaan. Wat ik hierboven 'categoriale presuppositie' heb genoemd, acht SEARLE (1969:167) immers analytisch met de naam verbonden.

Zoals bij het onderzoek van SEMENZA & ZETTIN (1988) wees het experiment van Bayer & De Bleser nog op een ander aspect van de semantische status van eigennamen. Hier en daar maakte HJ associaties met namen die aan bekende personen of plaatsen refereerden, bv.

Josef : "so heisst mein Vater" (zo heet mijn vader)

Poeck : "Professor" [Poeck is de dokter die HJ behandelt]

Tirol : "da warn wir schon mal auf Urlaub" (daar waren we 's op vakantie)

Vietnam : "ich glaube viel Krieg" (ik geloof veel oorlog)

Australien : "weit weg... Känguruhs" (ver weg... kangoeroes)

Zoals BAYER (1991:60) ook stelt, zijn deze reacties geen paralexieën maar commentaren die rechtstreeks naar een referent leiden. Kennelijk zijn deze commentaren associaties (connotaties) verbonden met de naamdrager. Het betreft hier dus niet eens definiëte descripties die een definitie zouden kunnen aanbrengen zoals bv. *Clinton* = 'de president van de VSA in 1997'.

De patiënt maakt niet alleen associaties via de referent, maar ook associaties via de naamsvorm, zoals uit de bovenstaande gevallen duidelijk zal zijn geworden : *Schneider* doet denken aan 'kleermaker', *Kohl* aan 'kool', *Strauss* aan struisvogel, enz.

4. Conclusies

Het lijkt correct te besluiten dat al de bovenstaande psycholinguïstische en neuropsychologische resultaten, en vooral de gegevens verstrekt door BAYER (1991), perfect stroken met de theorie die hier geschetst werd en waarop geanticipeerd werd in vroeger werk (VAN LANGENDONCK 1987). Eigennamen hebben geen geasserteerde lexicale betekenis, maar vertonen wel basisoniveau-presupposities (op het vlak van zowel langue als parole) en associatieve betekenissen beho-

rend tot de referent of de klankvorm van de naam (alleen op parolevlak).

Tot slot moeten we beklemtonen dat noch Semenza & Zettin noch Bayer bewezen hebben dat Searle het zo verkeerd voorheeft als zij voorstellen. Immers, Searle erkent dat eigennamen geen definiërende betekenis hebben. Hij heeft het eveneens bij het rechte eind wanneer hij kenmerken als *persoon*, *rivier* en *berg* als wezenlijk voor de eigennamen *de Gaulle*, *de Mississippi* en *de Everest* bestempelt. En uiteraard stelt zijn bundeltheorie het bestaan van associatieve betekenis op een bijzondere (zij het aanvechtbare) wijze in het licht. Daarentegen zeggen de neurlinguïstische experimenten ons niets over Kripke's vaste denotator of zijn causale theorie van verwijzing. Zij zeggen alleen dat eigennamen verwijzen zonder de hulp van definiërende betekenis, maar hier besteedt Kripke weinig aandacht aan omdat de meeste filosofen het daar over eens zijn.

Referenties

- BAYER, J. 1991. Representatie van algemene namen en eigennamen in het mentale lexicon : neurolinguïstische evidentie. *Tabu* 21/2:53-66.
- CARROLL, J.M. 1985. *What's in a name ? An essay in the psychology of reference*. New York: Freeman & Co.
- COSERIU, E. 1955. El plural en los nombres propios. *Revista Brasileira de Filologia* 1/1, 1-16. Revised German version 'Der Plural bei den Eigennamen' in : Debus & Seibicke (1989), 225-240.
- DAVIDSON, D. & HARMAN, G., eds. 1972. *Semantics of Natural Language*, 2nd ed. Dordrecht/ Boston.
- DONNELLAN, K. 1972. Proper names and identifying descriptions. In : Davidson and Harman, 356-379.
- DONNELLAN, K. 1974. Speaking of nothing. *The Philosophical Review* 83: 3-31.
- EVANS, G. 1985. *Collected papers*. Oxford : Clarendon Press.
- FREGE, G. 1892. Über Sinn und Bedeutung. *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik* NF 100.25 ff.
- GEACH, P. 1957. *Mental acts*. London : Routledge & K. Paul.
- HORN, L.R. 1996. Presupposition and implicature. In : Sh. Lappin, ed. *The Handbook of Contemporary Semantic Theory* (Oxford : Blackwell), 299-319.
- HUSSERL, E. 1913/ 1984. *Logische Untersuchungen*, II. Band, Teil 1 & 2. (Husserliana XIX, 1/2). Den Haag.
- KRIPKE, S. 1972. Naming and Necessity. In : Davidson and Harman, 253-355.
- KURYLOWICZ 1980. The linguistic status of proper nouns (names). *Onomastica* 25:5-8.
- LA PALME REYES, M. & MACNAMARA, J. & REYES, G.E. & ZOLFAGHARI, H. 1993. Proper names and how they are learned. *Memory* 1/4: 433-455.
- LEVELT, W.J.M. 1989. *Speaking. From intention to articulation*. Cambridge/ MA : MIT Press.
- LEYS, O. 1965. De eigen naam als linguïstisch teken. *Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam* 41:1-81.
- LEYS, O. 1985. Indefiniete eigennamen. *Naamkunde* 17:208-213.
- LUZZATTI, C. & WHITAKER, H. 1996. Johannes Schenck and Johannes Jakob Wepfer : clinical and anatomical observations in the prehistory of neurology and neuropsychology. *Journal of Neurolinguistics* 9/3:157-164.
- LYONS, J. 1977. *Semantics*. Cambridge : Cambridge University Press.

- MCKENNA, P. & WARRINGTON, E.K. 1980. Testing for nominal dysphasia. *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry* 43:781-788.
- MILL, J.S. 1843. *A system of logic*. London.
- SCHWARZ, D.S. 1979. Naming and referring. The semantics and pragmatics of singular terms. Berlin:de Gruyter.
- SEARLE, J. 1969. *Speech acts. An essay in the philosophy of language*. Cambridge : Cambridge University Press.
- SEMENZA, C. 1997. Proper-name-specific aphasias. Chapter 5 of *Anomia : neuroanatomical and cognitive correlates*. New York : Academic Press.
- SEMENZA, C. & NICHELLI, F. & GAMBOZ, N. 1996. The primacy effect in free recall of lists of common and proper names : a study on young, elderly, and Alzheimer disease subjects. *Brain and Language* 55/1:45-47.
- SEMENZA, C. & ZETTIN, M. 1988. Generating proper names : a case of selective inability. *Cognitive Neuropsychology* 5:711-721.
- SEMENZA, C. & ZETTIN, M. 1989. Evidence from aphasia for proper names as pure referring expressions. *Nature* 342 (6250):678-679.
- ULLMANN, S. 1962. *Semantics. An introduction to the science of meaning*. Oxford : Blackwell.
- VALENTINE, T. & BRENNEN, T. & BRÉDART, S. 1996. *The cognitive psychology of proper names*. London : Routledge.
- VAN LANGENDONCK, W. 1968. Review of F. Debus. *Aspekte zum Verhältnis Name - Wort* (Groningen : Wolters 1966). *Beiträge zur Namenforschung* NF 3, 203-205.
- VAN LANGENDONCK, W. 1979. Definiteness as an unmarked category. *Linguistische Berichte* 63:33-55.
- VAN LANGENDONCK, W. 1981. On the theory of proper names. *Proceedings of the XIIIth International Congress of Onomastic Sciences* (Kraków 1978). Kraków etc., Ossolineum, p. 63-78.
- VAN LANGENDONCK, W. 1987. Synchronische betekenisaspecten van eigennamen. *Naamkunde* 19:24-45.
- VAN LANGENDONCK, W. 1990. Proper nouns and pronouns. - *Proceedings of the 16th International Congress of Onomastic Sciences* (Québec 1987), Québec, Presses Universitaires Laval, 567-576.
- VAN LANGENDONCK, W. 1997a. Proper names and their categorical presupposition. In : *You name it. Perspectives on onomastic research. A Festschrift for Prof. Eero Kiviniemi*. Ed. by R.L. Pitkänen & K. Mallat. Helsinki : Finnish Literature Society, 1997, p. 37-46.

- VAN LANGENDONCK, W. 1997b. Proper names and close appositions. In : *Ord och nagra visor, tillägnade Kurt Zilliacus*. Ed. by Marianne Blomqvist. Helsinki : Miktor, 1997, p. 152-158.
- VAN LANGENDONCK, W. 1998. A typological approach to place name-categories. *Proceedings of the 19th International Congress of Onomastic Sciences* (Aberdeen 1996). *Scope, Perspectives and Methods of Onomastics*. Aberdeen : University of Aberdeen, Dept. of English, p. 342-348.
- VAN LANGENDONCK, W. 1999a. Neurolinguistic and syntactic evidence for basic level meaning in proper names. *Functions of Language* 6/1:95-138.
- VAN LANGENDONCK, W. 1999b. Review article of the XIXth International Congress of Onomastic Sciences (Aberdeen : University of Aberdeen 1998), Vol. 1. Plenary Lectures – Theory, Surveys, Projects, Archives, Miscellaneous. *Rivista Italiana di Onomastica* 5/2: 488-499.
- VAN LANGENDONCK, W. (in voorbereiding). Proper names. Theory and Typology.
- VAN OSTA, W. 1993. Aristoteles heet ARISTOTELES. Over wezen en betekenis van de eigennaam. *Naamkunde* 25:1-60.
- VAN OSTA, W. 1995. Von dem Irren im Kritisieren. Een repliek op Klaas Willems. *Naamkunde* 27:179-188.
- WILLEMS, KI. 1995. Eigennaam en reflectie. *Naamkunde* 27:151-177.
- WILLEMS, KI. 1996. *Eigennamen und Bedeutung* (Beiträge zur Namenforschung, Beiheft 47). Heidelberg.
- ZABROCKI, L. 1961. Gesetze bei Übernahme von fremden Orts- und Flurnamen. Probe einer strukturellen Betrachtungsweise. *VIIth International Congress of Onomastic Sciences* (München:Beck), p. 791-797.
- ZIFF, P. 1960. *Semantic analysis*. New York/Ithaca : Cornell University Press.

Leuven

Willy VAN LANGENDONCK